

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Hudební katedra

Lidová píseň na Slovácku

Bakalářská práce

Autor: Sára Jozová
Studijní program: B7507/ specializace v pedagogice
Studijní obor: Hudební kultura se zaměřením na vzdělávání a zpěv se zaměřením na vzdělávání
Vedoucí práce: Mgr. Jiří Skopal, Ph.D.
Oponent práce: PhDr. Mgr. Ludmila Kroupová, Ph.D.

Zadání bakalářské práce

Autor: Sára Jozová
Studium: P19P0833
Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Hra na nástroj a sólový zpěv se zaměřením na vzdělávání, Hudební kultura se zaměřením na vzdělávání

Název bakalářské práce: a) Balášský pěvecký koncert b) Lidová píseň na Slovácku

Název bakalářské práce AJ: Folk song in the Slovácko

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce je složena ze dvou částí. První část je tvořena sólovým koncertním výkonem (minimálně půlrecitálem), jehož předpokladem je vysoká úroveň technických dovedností studenta. Koncertní vystoupení má na základě vhodně zvolené dramaturgie prezentovat interpretační kvality diplomanta a jeho schopnost adekvátního stylového přístupu k interpretaci jednotlivých skladeb. Ke koncertnímu výkonu se váže druhá, teoretická písemná část. Bakalářská práce se bude zabývat lidovou písní v regionu Slovácko. Práce dále bude pojednávat o sběratelích lidových písní, hudebním uskupení a zpěvnících na Slovácku. Součástí práce bude analýza tří písní ze sbírky Moravská lidová poezie v písničkách od Leoše Janáčka.

PETRŮ, Jiří. *Zpíváme v Kyjově: 1. díl*. Brno: AGM, 2010. ISBN 80-900594-7-3.

SUŠIL, František. *Moravské národní písně s nápěvy do textu vřaděnými*. 5. vyd. Praha: Argo/Mladá fronta, 1998

PAJER, Jiří. *Marie Procházková 1886-1986: zpěvačka ze Strážnice*. Hodonín: Okresní kulturní středisko, 1986.

MIŠKERÍK, Jarek. *Horňácký zpěvník sedláckých*. Velká nad Veličkou: Albert, 2010. ISBN 978-80-7326-180-1.

BARTOŠ, František. *Nové národní písně moravské s nápěvy do textu vřaděnými*. Brno: Tiskem a nákladem Karla Winikera, 1882

Zadávací pracoviště: Hudební katedra,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: MgA. Petr Špaček, Ph.D.
Mgr. Jiří Skopal, Ph.D.

Oponent: Mgr. et MgA. Markéta Štefaniková
PhDr. Mgr. Ludmila Kroupová, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 16.1.2020

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala pod vedením vedoucího závěrečné práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 22.06.2023

Anotace

JOZOVÁ, Sára. *Lidová píseň na Slovácku*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2023. 47 s. Bakalářská práce

Bakalářská práce se zabývá lidovou písní v regionu Slovácko, jeho geografickým vymezením. Podrobněji popisuje jednotlivé podoblasti a lidové tradice. Slovácká lidová píseň je zde představena v různých podobách dle daného subregionu. Práce dále pojednává o významných sběratelích lidových písní, hudebních uskupeních a zpěvnících slováckých lidových písní. Popisuje vztah skladatele Leoše Janáčka k celému regionu, k lidové písni a významu lidové písně pro jeho tvorbu. Součástí práce je analýza tří písní ze sbírky Moravská lidová poezie v písních od Leoše Janáčka.

Klíčová slova: lidová píseň, Slovácko, Janáček, sběratelé, cimbálová muzika, dechová hudba, zpěvníky

Annotation

JOZOVÁ, Sára. *The traditional folk music in region Slovácko*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2023. 47 pp. Bachelor thesis

The bachelor's thesis deals with the folk song in the Slovácko region, its geographical definition. It describes individual sub-regions and folk traditions in more detail. Folk song of Slovácko is presented here in different forms depending on the given subregion. The work also discusses important collectors of folk songs, musical groups and songbooks of folk songs in Slovácko.

It describes the relation of the composer Leoš Janáček to the entire region, to the folk song and the significance of the folk song for his work is presented. Part of the thesis is the analysis of three songs from the collection Moravian folk poetry in songs by Leoš Janáček.

Keywords: folk song, Slovácko, Janáček, collectors, dulcimer music, brass band, songbooks

Prohlášení

Prohlašuji, že bakalářská práce je uložena v souladu s rektorským výnosem č. 13/2022 (Řád pro nakládání s bakalářskými, diplomovými, rigorózními, dizertačními a habilitačními pracemi na UHK).

22.06.2023

.....

Poděkování

Děkuji Mgr. Jiřímu Skopalovi, Ph.D. za vedení práce, inspirativní přístup a podnětné připomínky.

Děkuji prof. Mgr. Liboru Janovi, Ph.D. za podporu.

Obsah

Úvod	10
1 Slovácko	11
1.1 Geografické vymezení Slovákka.....	11
1.2 Etnografické regiony na Slovákku	12
1.2.1 Hornákko.....	13
1.2.2 Dolníkko.....	14
1.2.3 Podluží	16
1.2.4 Luhačovické Zálesí	17
1.2.5 Hanáké Slovákko	18
1.2.6 Moravské Kopanice.....	19
2 Lidová píseň na Slovákku	20
2.1 Sběratelé lidových písni.....	25
2.2 Zpěvníky	27
2.3 Doprovodné uskupení lidových písni.....	29
3 Hudební charakteristika slováké lidové písne.....	34
4 Leoš Janáček a moravská lidová poezie	36
4.1 Leoš Janáček	36
4.2 Leoš Janáček a lidová píseň.....	37
4.3 Moravská lidová poezie v písniích.....	37
4.4 Analýza písni.....	38
Závěr	43
Seznam literatury.....	44
Seznam příloh.....	47

Úvod

Bakalářská práce se zabývá lidovými písněmi pocházejícími z národopisné oblasti zvané Slovácko. Inspirací k volbě tématu mi byla především vlastní náklonnost k udržování lidových tradic, kterou jsem spojila s oborem svého studia. Již od útlého věku jsem oblékala kroj, který je dosud běžný o slavnostních příležitostech v obci, kde jsem se narodila. Aktivně se podílím na udržování tamních zvyků, tradic, stejně jako folklóru z širšího Brněnska. S lidovou písní jsem vyrůstala.

Cílem bakalářské práce je představení Slovácka a písní tohoto regionu, který je z folklórního hlediska nejzachovalejší v rámci ČR. Tři písně z uvedeného regionu jsem přednesla na absolventském koncertě. Cílem práce je uvedené písně hudebně představit v kontextu celé písňové tradice dané oblasti.

„Kolik lidí v dnešní době, která je více než přeplněná různými hudebními žánry, styly, se rádo nezastaví a nezaspívá nějakou lidovou písničku?“¹

Ráda bych poukázala na význam lidových písní ve vztahu k příštím generacím. Lidové texty sice vznikaly během všedního života našich předků, nicméně jsou plné pravdy, lidských starostí, bolesti a radosti. To všechno má přesah do dnešní doby. V současnosti jsou interpretovány prostřednictvím cimbálových muzik, dechových hudeb, ale i jiných menších hudebních uskupení. Nezřídka inspirovaly skladatele vážné hudby či folkové zpěváky.

Bakalářská práce je členěna do čtyř kapitol. V první z nich je představeno Slovácko jako folklórní region se zaměřením na jeho geografické vymezení, rozdělení etnografických regionů a popis lidových tradic, jež se zde vyskytovaly v minulosti i nyní. Ve druhé kapitole je zmiňována slovácká lidová píseň, její podoby v rámci jednotlivých subregionů. Dále jsou zmiňováni sběratelé, zpěvníky a hudební uskupení. Třetí kapitola hudebně charakterizuje slovácké písně. Poslední kapitola je věnována vztahu Leoše Janáčka k lidové písni a je zde uvedena hudební analýza lidových písní, které jsem interpretovala na svém absolventském výkonu 15. června 2022. Tyto písně Janáček převzal a vytvořil k nim hudební doprovod. K práci náleží závěr, seznam literatury a přílohy.

¹ Kosík, Jan. *Fanoš Mikulecký: lidový hudební skladatel na Podluží*. Mikulčice: Obecní úřad Mikulčice, 2012, s. 5. ISBN 978-80-260-1782-0.

1 Slovácko

Tato kapitola se věnuje národopisné oblasti zvané Slovácko. Nejprve je vymezena jeho geografické poloha, přiblížení regionu a jeho podoblastí. V dalším textu jsou popsány související lidové tradice, které se v těchto místech udržovaly v minulosti i současnosti.

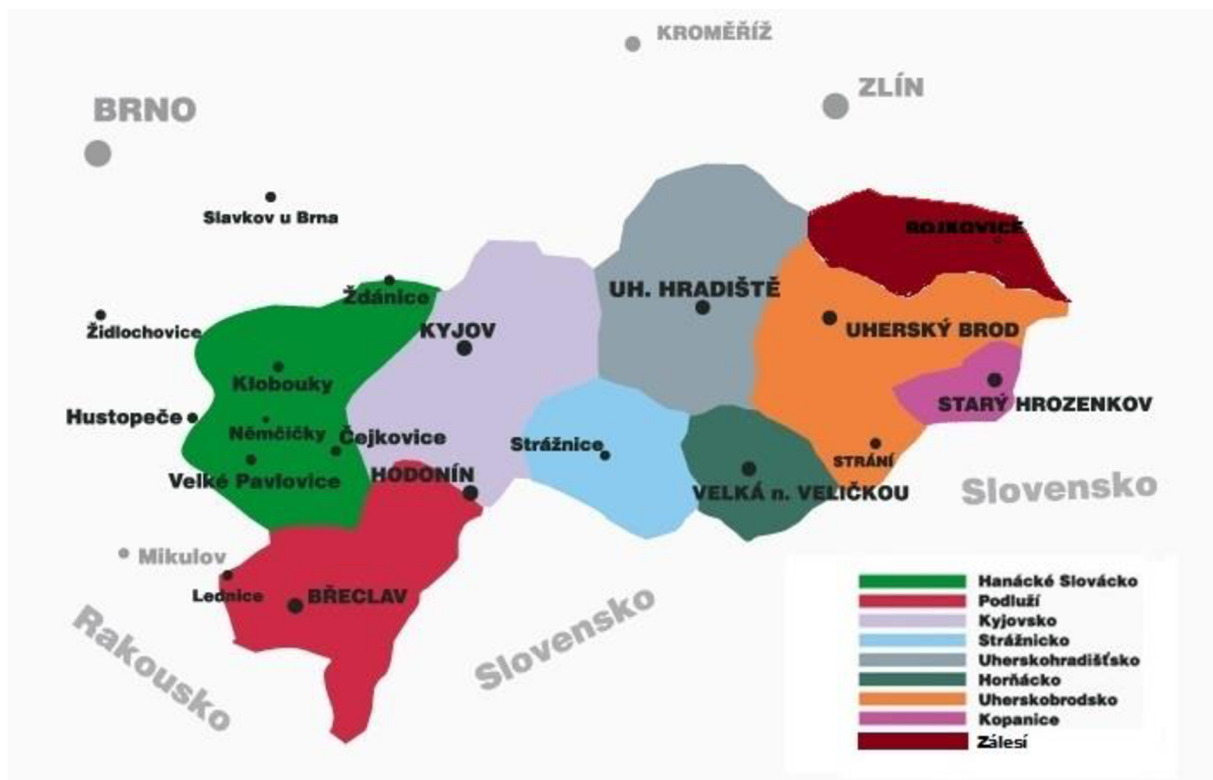
1.1 Geografické vymezení Slovácka

Region Slovácko se nachází v jihovýchodní části České republiky na hranici Jihomoravského a Zlínského kraje. Na východě a jihu pak sousedí se Slovenskem a Rakouskem. Vrkočová² uvádí, že se jedná o území, které je „*mírně zvlněné pahorkatinou Ždánického lesa a Chřibů, Vizovických vrchů a výběžky Bílých Karpat, napájené veletokem Moravou a spoustou malých a ještě menších vodních cest, jako je Trkmanka, Kyjovka, Olšava, Okluka a Velička.*“

Zajímavostí je, že se zde v raném středověku nacházelo centrum Velkomoravské říše, jejíž hlavní centra ležela na důležité komunikační spojnici – řece Moravě. Vzhledem k tomu, že oblast není definována zcela přesně, její rozloha a počet obyvatel se definuje spíše orientačně. Jedná se o 2500-3000 km² a 400-500 tisíc obývajících osob.

² VRKOČOVÁ, Ludmila. *Domovem hudby II*. Praha: Ludmila Vrkočová, 2011, s. 123.

ISBN 978-80-901611-9 1.

3

Obr. 1: Mapa Slovácka

1.2 Etnografické regiony na Slovácku

Slovácko⁴ je rozlehlý a nestejnorodý region, který prošel v historii složitým vývojem. Název vznikl v 19. století ve spojitosti s předpokladem, že tuto část jihovýchodní Moravy obývají Slováci. Teorie se však neprokázala jako podložená.⁵

Slovácko je jedinečné pro svou rozmanitost v lidových tradicích a zvycích, jež se zde hojně udržují. Dělí se na šest částí, každá z nich je pro své písně, kroje a obecně folklor specifická. Jedná se o Hornácko, Dolňácko, Luhačovické Zálesí, Hanácké Slovácko, Moravské Kopanice a Podluží. Hranice uvedených oblastí je spíše neostrá, sousedící regiony se navzájem ovlivňují, a to jak v přebírání krojových prvků, tak konkrétních písní, které si upravují v sobě obvyklém stylu.

³ [Online 2023-06-20] dostupné z <https://www.folklorista.cz/etnograficke-regiony-slovacka/>

⁴ V dobách první republiky a částečně i po druhé světové válce se často užívalo označení Moravské Slovensko.

⁵ JANČÁŘ, Josef. *Lidová kultura na Moravě*. Strážnice: Ústav lidové kultury, 2000, s. 147. ISBN 80-86156-31-1.

Všechny níže uvedené subregiony jsou hodnoceny geograficky, ale i hudebně. Každá oblast je specifická.

1.2.1 Horňácko

Horňácko je druhým nejmenším z uvedených regionů, avšak umělci jeho kulturu považují za velmi cennou. Sám Leoš Janáček jím byl okouzlen a vyjádřil se tak, že místa s podobnou důležitostí nepoznal na Valašsku ani na Lašsku. Horňácké motivy ve svých dílech však nakonec téměř nevyužil.⁶

Do této části Slovácka spadá devět obcí, těmi jsou Velká nad Veličkou, Javorník, Hrubá Vrbka, Malá Vrbka, Kuželov, Vápenky, Suchov, Lipov a Nová Lhota.

S Horňáckem je spjato množství tanců, jež jsou pro tento region typické. Jedná se například o mužský verbuňk či odzemek a dále párové tance zvané sedlácká a starosvětská. Významné místo zde mají písně táhlé, ty zde muži zpívají mnohem pomaleji než ženy.⁷ Bohatá je i historie týkající se lidové hudby. Nejstarším uskupením byla tzv. gajdošská muzika (gajdy a jedny či dvoje housle), která se postupně transformovala na hudeckou muziku. Vrkočová⁸ uvádí, že důležitými představiteli této lidové kultury jsou Pavel Trn, Jan Ňorek, Martin Miškeřík, Josef Kubík a Martin Holý. Potom také Jaromír Miškeřík, Martin Hrbáč, či z nejmladších Petr Galečka a Petr Mička.

⁶ VRKOČOVÁ, Ludmila. *Domovem hudby II*. Praha: Ludmila Vrkočová, 2011, s. 147. ISBN 978-80-901611-9-1.

⁷ PAJER, Jiří. *Čtení o Horňácku: dějiny, národopis, umění*. Strážnice: Etnos, 2013, s. 143. ISBN 978-80-904622-8-1.

⁸ VRKOČOVÁ, Ludmila. *Domovem hudby II*. Praha: Ludmila Vrkočová, 2011, s. 148. ISBN 978-80-901611-9-1.

Obr. 2: Typický kroj z Horňácka

1.2.2 Dolňácko

Dolňácko je rozsáhlá část Slovácka ležící u řeky Moravy a zahrnující oblast mezi Hodonínem a Napajedly. Dělíme jej na několik podoblastí, kterými jsou Strážnicko, Uherskohradištsko, Uherskobrodsko a Kyjovsko.

Stejně jako na Hornácku, i v tomto regionu byla nejstarší formou realizace lidové hudby gajdošská muzika.¹⁰ Během druhé světové války vznikaly různé národopisné soubory, jejichž množství prudce rostlo především po jejím konci. Dolňácký tanec je signifikantní díky zpěvákovi, který zpravidla předzpívá píseň sólově, poté se k němu přidá hudba a ostatní zpěváci, následuje tanec.

Takovéto tance se zpívají ve vysoké tenorové poloze, nejznámějším je skočná.¹¹

⁹ TARCALOVÁ, Ludmila. *Mapa krojů na Slovácku*. Ilustroval Petra HRBÁČOVÁ. V Uherském Hradišti: Slovácké muzeum, 2006. ISBN 80-86185-53-2.

¹⁰ PAVLUŠ, Antonín. *Cimbálové muziky a osobnosti Kyjovska*. Brno, 2015, s. 11. Bakalářská práce. Janáčkova akademie múzických umění, Hudební fakulta. Vedoucí práce Miloš SCHNIERER

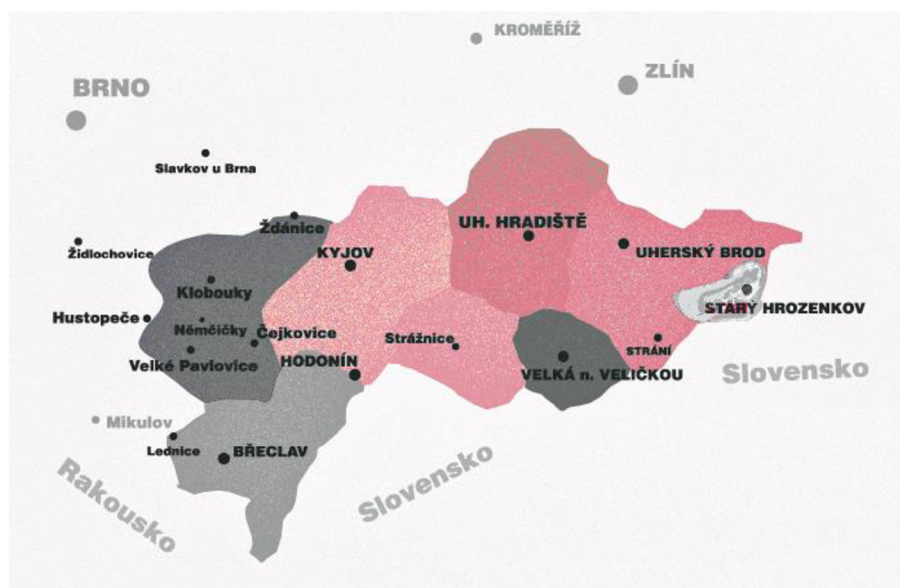
¹¹ ROKYTA, Jan, Luděk ZENKL a Ivo STOLAŘÍK. *Jak zpívat lidové písně*. Ostrava: Krajské kulturní středisko, 1990, s. 59. ISBN 80-85029-13-8.

Obr. 4: Typický kroj z Dolňacka, Šardice

Obr. 3: Typický kroj z Dolňacka, Kyjov

¹² TARCALOVÁ, Ludmila. *Mapa krojů na Slovácku*. Ilustroval Petra HRBÁČOVÁ. V Uherském Hradišti: Slovákcké muzeum, 2006. ISBN 80-86185-53-2

¹³ Tamtéž

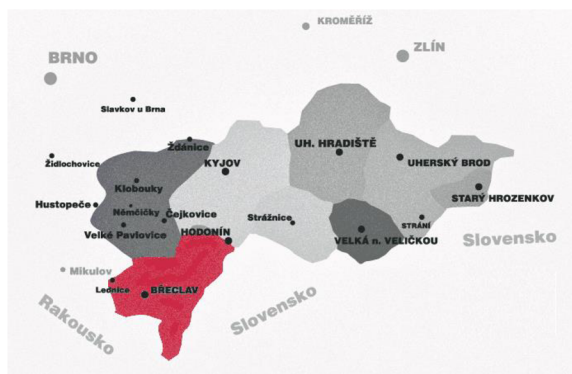
1.2.3 Podluží

Podluží je ze všech slováckých regionů nejjihněji položené. Název je odvozen od lužních lesů, podél kterých se rozkládá. Zároveň je vymezeno řekami Moravou a Dyjí.¹⁴ Do Podluží spadá celkem 18 obcí, které jsou administrativně děleny do okresů Břeclav a Hodonín.

„Podluží je jedna z mála moravských oblastí, jejíž písňový fond je bohatě zastoupen jak v tištěných, tak i rukopisných sbírkách.“¹⁵ Pro lidové písně je typické, že obsahují mnoho slok a jsou velmi často zpívány smíšeným párem. Zatímco u jiných regionů převažují taneční písně nad netanečními, zde je jejich počet vyrovnanější předně kvůli výskytu táhlých písní. Mollové písně zde převažují nad durovými.¹⁶ Jedním z nejznámějších autorů je Fanoš Hřebačka-Míkulecký, mezi význačné interprety se pak řadí Jožka Severin, Boženka Šebetovská, Jožka Černý či Vojtěch Račický. Taneční složku na Podluží nejlépe charakterizují oblíbené tance vrtěná a hošije.

17

Obr. 5: Typický kroj z Podluží

¹⁴ JEŘÁBEK, Richard, FROLEC, Václav a HOLÝ, Dušan. *Podluží: kniha o lidovém umění*. Brno: Krajské nakladatelství, 1962, s. 7

¹⁵ HRABALOVÁ, Olga. *Podluží v lidové písni*. V Brně: Muzejní a vlastivědná společnost, 1988, s. 10.

¹⁶ JEŘÁBEK, Richard, FROLEC, Václav a HOLÝ, Dušan. *Podluží: kniha o lidovém umění*. Brno: Krajské nakladatelství, 1962, s. 136

¹⁷ TARCALOVÁ, Ludmila. *Mapa krojů na Slovácku*. Ilustroval Petra HRBÁČOVÁ. V Uherském Hradišti: Slovákcké muzeum, 2006. ISBN 80-86185-53-2

1.2.4 Luhačovické Zálesí

Jak název napovídá, tento region se nachází v okolí města Luhačovice a spadá do něj 28 obcí. Mísí se zde prvky Slovácka s horskými vlivy typickými pro Valašsko. Tímto způsobem vznikla jedinečná kultura, která má vliv na podobu lidových písní, tanců a krojů.¹⁸

Co se týče lidových písní, významnou osobností je Josef Černík, jenž působil jako sběratel a autor. Písně se vyznačují svou vhodností k točivým tancům, jež jsou v této oblasti často k vidění. Písně pomalé převládají nad písněmi rychlými.¹⁹ Muzika byla realizována díky dudám a později i cimbálu.

Luhačovické Zálesí je méně známé než okolní regiony Slovácka, možná proto, že se zde nekoná žádný národopisný festival anebo proto, že jsou Luhačovice nejvíce využívány jako lázně. Významné je, že v lázních Luhačovice často pobýval Leoš Janáček a inspiroval se ve své tvorbě.²⁰

Obr. 6: Typický kroj z Luhačovického Zálesí

¹⁸ ČERNÍK, Josef. *Záleské písně z okolí Luhačovic*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, 1957, s. 11

¹⁹ Tamtéž

²⁰ UHER, Jindřich. *Kam usedl pták*. Brno: Blok, 1977, s. 98.

²¹ TARCALOVÁ, Ludmila. *Mapa krojů na Slovácku*. Ilustroval Petra HRBÁČOVÁ. V Uherském Hradišti: Slovákcké muzeum, 2006. ISBN 80-86185-53-2

1.2.5 Hanácké Slovácko

Název Hanácké Slovácko byl v 19. století zaveden Josefem Klvaňou a je odvozen od místních obyvatel, kterými byli zpravidla Hanáci a Slováci. Tato oblast tedy nese prvky obou oblastí a jejich kultur. Nachází se mezi Hanou, Brněnskem, Podlužím, Kyjovskem a Horáckem.

Typickými tanci pro tento region jsou skočná a tzv. zavádka (hodový obřadní tanec), jímž vrcholí hodové slavnosti.²² Původní lidové písně tedy často konvenují těmto tancům. Faktem však zůstává, že vlivem okolních regionů byly přejaty spíše písně, které původně vznikly na jiném území.

23

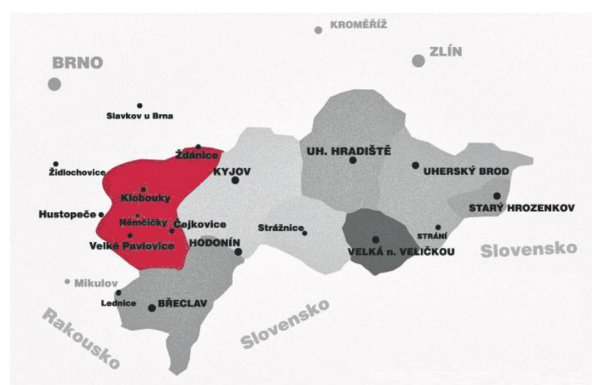

Obr. 8: Typický kroj Hanáckého Slovácka, severní varianta ...

24

Obr. 7: Typický kroj z Hanáckého Slovácka, jižní varianta

²² ROKYTA, Jan, Luděk ZENKL a Ivo STOLAŘÍK. *Jak zpívat lidové písně*. Ostrava: Krajské kulturní středisko, 1990, s. 56. ISBN 80-85029-13-8.

²³ TARCALOVÁ, Ludmila. *Mapa krojů na Slovácku*. Ilustroval Petra HRBÁČOVÁ. V Uherském Hradišti: Slovácké muzeum, 2006. ISBN 80-86185-53-2

²⁴ Tamtéž

1.2.6 Moravské Kopenice

Oblast Moravské Kopenice leží na hranici se Slovenskem a je obklopena Bílými Karpaty. Tato poloha měla za následek určitou izolaci, můžeme zde tedy reflektovat velké množství původních tradic, krojů i písní. Stěžejní obcí je Starý Hrozenkov, o jehož existenci známe písemné důkazy od 13. století. Moravským Kopenicím se také říká „Starohrozenkovsko“.²⁵

Lidové písně jsou tedy zachovány v téměř nezměněné podobě, jejich realizace byla uskutečněna pomocí gajd, které byly postupem času nahrazeny hudeckou muzikou. Na kopenicích nenalezneme písně táhlé, legata se zde objevují zcela výjimečně.²⁶ Taneční složka je v tomto regionu zastoupena čardášem, jenž pronikl ze Slovenska, dále také párovým tancem „hrozenká“ nebo mužským tancem „podšable“.

27

Obr. 9: Typický kroj z Moravských Kopenic

²⁵ VRKOČOVÁ, Ludmila. *Domovem hudby II*. Praha: Ludmila Vrkočová, 2011, s. 146. ISBN 978-80-901611-9-1.

²⁶ TONCROVÁ, Marta a Lucie UHLÍKOVÁ. *Písně z Kopenic ze zápisů Josefa Černíka*. Brno: Etnologický ústav Akademie věd České republiky, 2010, s. 22. ISBN 978-80-87112-38-0.

²⁷ TARCALOVÁ, Ludmila. *Mapa krojů na Slovácku*. Ilustroval Petra HRBÁČOVÁ. V Uherském Hradišti: Slovácké muzeum, 2006. ISBN 80-86185-53-2

2 Lidová píseň na Slovácku

Josef Černík v knize *Moravské Slovensko*²⁸ popisuje slovácké písně jako nejcennější ze všech slovanských písní. Ve srovnání s písněmi jiných slovanských národů (Poláci, Slováci, Ukrajinci Rusové, Srbové, Chorvati, Bulhaři atd.) je považuje za hudebně nejkvalitnější.

Lidová píseň

„Zazpívejme si lidovou píseň. Hlas přece nerozhoduje. Zpíváme jen pro sebe, pro své potěšení, a to je nejkrásnější. I stařenky, které mívají hlasu jen málo, zpívají-li dětem baladu nebo ukolébavku, dosahují účinnu poměrně právě tak velikého jako třeba šohaj, zpívající milostnou píseň v největším zanícení“²⁹

Lidová píseň je hudební útvar, u nějž není znám autor. Zachování těchto písní bylo tedy v historii realizováno pomocí předávání z generace na generaci. V dnešní době jsou písně již písemně zaznamenány a jejich dohledání a následná interpretace tedy nepředstavují problém.

Lidové písně na Slovácku

Můžeme rozdělit do několika kategorií dle příležitostí, při kterých se zpívaly. Jde o písně milostné, žertovné, pijácké, písně k vrtěné, sedlácké a dalším točivým tancům, k hošijím, k verbuňkům, dále písně rekrutské a vojenské, svatební, manželské a rodinné, sociální a balady. Kapitola se věnuje podrobněji těm z nich, které jsou významněji zastoupeny.

Písně milostné

Motivy lásky a milování jsou oblíbené a v lidových písních se vyskytují nejčastěji. V těchto písních se promítaly rozličné emoce, jelikož jsou zde vyprávěny všechny odstíny lásky. Milostné motivy pronikají téměř do všech písňových druhů.³⁰ Hrabalová³¹ popisuje,

²⁸ ČERNÍK, Josef. Hudební umění. In: HÚSEK, Jan, NIEDERLE, Lubor, ed. *Moravské Slovensko*. 2. vyd. Praha: Národopisná společnost československá, 1923, s. 596. Národopis lidu československého.

²⁹ PLICKA, Karel. *Český zpěvník: 500 lidových písní českých, moravských a slezských*. Praha: Družstevní práce, 1940, s. 367.

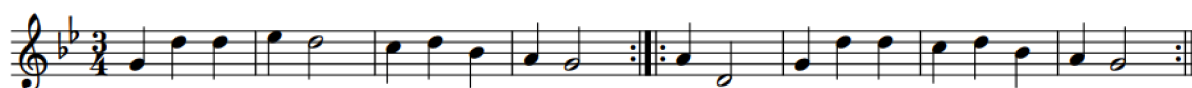
³⁰ TONCROVÁ, Marta. In: JANČÁŘ, Josef. *Lidová kultura na Moravě*. Strážnice: Ústav lidové kultury, 2000, s. 277. ISBN 80-86156-31-1.

³¹ HRABALOVÁ, Olga. *Podluží v lidové písni*. V Brně: Muzejní a vlastivědná společnost, 1988, s. 21.

že se zpívá o lásce „šťastné a radostné, o nešťastné a tragické, o milostném citu, který se rozvíjí, ale i o lásce, které rodiče i lidé brání, a o citu, který sám od sebe uvadá“.

Mezi milostné písně ze Slovácka můžeme zařadit např. *Ej lásko, lásko; Švarný šohajčku; Černá hora, bílý les; Frajír, milý frajír nebo Uderila jedna*.

V ukázce jsem zvolila známou hornáckou z Kuželova *Ej, lásko lásko*.

1. [:Ej lásko, lásko, ty nejsi stálá,:]
[:jako voděnka mezi brehama.:]
2. [:Voda uplyne, láska pomine:]
[:jako listeček na rozmarýně.:]

Písně pijácké

Vzhledem k tomu, že je Slovácko krajem, kde pěstovalo mnoho lidí vinnou révu, přirozeně se stalo běžným jevem, že muži při popíjení vína zpívali tematické písně. V uvolněném a lehkomyšlném tónu se zpívalo o víně a všem s ním spojeným. Dále o jiných oblíbených nápojích, kterými byly borovička, pálenka obecně či pivo.³²

Jako příklad pijáckých písní lze uvést *Ej, nedaj, Bože, abych umřeu; Ej, nechcem borovičky; Pije Jura, pije Jan* či *A já idu pěkně zrovna*.

Písně svatební

Slovácká svatba dříve trvala několik dní a byla to sláva pro celou vesnici. Sušil ve své sbírce písně dělí na písně svatební před oddavkami a po oddavkách. Mezi svatební písně patří např. *Zaspala nevěsta, Už v Kyjově zvonijú*.

³² Tamtéž, s. 109

Písně k vrtěné

Vrtěná je typickým párovým tancem pro oblast Slovácka, zejména Podluží. Dle Hrabalové³³ patří vrtěná k tzv. točivým tancům, kdy se tanečník s tanečnicí točí kolem své osy. Říká se jí také „vrták“ či „moravská“ a je velice oblíbeným tancem dodnes. Písně spojené s vrtěnou mají většinou milostný, případně žertovný námět, neboť tanečnický byli zpravidla mladí lidé.

Typickými písněmi k vrtěné jsou kupříkladu *Evičko, Evo; V bojanovském kostelíčku, Dojdi můj šohajku*.

Písně k verbuňkům

Verbuňk je mužským tancem, který je rozšířený téměř ve všech oblastech jihovýchodní Moravy. Název je odvozen od německého slova *werben* (lákání či později odvádění mladých mužů na vojnu, verbování). Toto tzv. cifrování bylo pravděpodobně zapojeno do jiných tanců. Tanec má dvě části, pomalou ve 4/4 taktu (verbuňk válaný) a část rychlou ve 2/4 taktu (friška). Víceméně se jedná o tanec improvizací s drobnými odlišnostmi v závislosti na regionu.³⁴ Tématika těchto písní se zabývá milostnými, rekrutskými a vojenskými příběhy.

Slováckými verbuňkovými písněmi jsou *Voják su já voják, V tem Kyjově, krajním domě, Ej vy páni, radní páni, A v tem městě Hodoníně, Můj koníčku ryzovraný*.

Tradice spojené s lidovou písní

Zvyky, tradice, obyčeje, ty jsou domovem Slovácka a celé jižní Moravy. Kultura jižní Moravy byla, je a bude obzvláště živá, dnes se již nedodržují každodenní obyčeje, ale udržují se významné zvyky, které jsou spojeny s kroji, tancem, ale zejména s hudbou a zpěvem lidových písní.

³³ HRABALOVÁ, Olga. *Podluží v lidové písni*. V Brně: Muzejní a vlastivědná společnost, 1988, s. 10.

³⁴ BROUČEK, Stanislav a JERÁBEK, Richard. *Lidová kultura – Národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska. 3. svazek, Věcná část*. Praha: Mladá fronta, 2007, s. 1133. ISBN 978-80-204-1713-8.

Hody

Hody se konají téměř v každé vesnici Slovácka, jsou spojeny s křesťanstvím. Na svátek svätce, kterému je v obci zasvěcen kostel, se hodové veselí slaví a patří mezi nejvýznamnější svátky tamní komunity v roce.

V některých vesnicích trvají hody skoro celý týden. Ve čtvrtek se přiváží máj a májky z lesa, které se zdobí nejrůznějšími pentlemi. V pátek probíhá stavění máje, v mnoha vesnicích se staví ještě ručně. Od soboty až do úterý se slaví, hodová neděle je však tou nejhonosnější. Vždy se jedná o prezentaci celé rodiny. Mezi udržované zvyklosti patří např. posvěcení v kostele od faráře nebo povolení hodů starostou.

O slavnosti si chasa obléká kroje. Již dopředu jsou, zpravidla volbou nebo dohodou, určeni stárci a stárky, kteří zodpovídají za celý průběh hodů. Mezi nejvýznamnější hody Slovácka patří např. Martinské hody v Kyjově, hody ve Velkých Bílovicích, které jsou slavné svým velkolepým průvodem krojovaných, jenž má každoročně okolo padesáti párů, hody v Dolních Bojanovicích či Lanžhotě.

Mezi hodové písně řadíme: *Či se hode*, *Hody milé hody* nebo *Ej, hodujte hosté milí* z Velké nad Veličkou.

Dožínky

Dožínky se slavily na konci žní. Lidé touto slávou velebili úrodu. Na konec žní se pletl věnec ve tvaru slunce, který znázorňoval jeho sílu a jež dalo vzniknout úrodě. Věnec se předával hospodáři a ten započal dožínkové veselí, k němuž patřila velké hostina a muzika.³⁵

Zde řadíme písně: *Či to účka nekosená*, *Dobre kosenka*, *dobře kosí* nebo *To velické širé pole*.

³⁵ BROUČEK, Stanislav a JERÁBEK, Richard. Lidová kultura – *Národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska. 2. svazek, Věcná část*. Praha: Mladá fronta, 2007, s. 154–155. ISBN 978-80-204-1450-2.

Svatba

Slovácká svatba dříve trvala několik dní a šlo o událost pro celou vesnici. Průběh svatby měl svá pravidla, která se musela dodržovat.³⁶ Svatba by se dala popsat jako divadlo, ve kterém hráli hlavní roli nevěsta a ženich.³⁷ Písni svatebních je celá řada a jsou rozděleny na období před svatbou, svatební den, druhý a další svatební dny.

Mezi svatebními písněmi nalézáme např. *Zaspala nevěsta*, *Už v Kyjově zvonijú* nebo *S Pánem Bohem kamarádky* z Hovorán

Fašank

Masopust, ostatky nebo také na Slovácku fašank, pod těmito názvy se nám většinou vybaví průvod masek. Masopustní průvod oslavuje začátek půstu. Masopust začíná zpravidla v období od 6. ledna, tedy od Tří králů, do úterý před popeleční středou.³⁸

Mezi typické masky patří: medvěd, kůň, šašek, žid, kominík a další. Na Uherskobrodsku (Komňa, Bystřice pod Lopeníkem, Strání) chodí muži a hoši v kroji s dřevěnými šavlemi a tančí svérázný tanec podšable.³⁹ Fašank většinou končí scénickým pochováváním basy.

Slovácké fašankové písně jsou: *Fašanku*, *fašanku*; *Pod šable*, *pod šable*; *S pánem bohem temu domu*.

Vynášení smrti

Smrtka, Morena nebo také třeba na Hornácku Mařena je svátek, jež oslavuje odchod zimy a příchod jara. Smrtku představovala loutka, často vyrobená ze slámy a oděná do ženských jednoduchých šatů či kroje dané oblasti.

³⁶ HRABALOVÁ, Olga. *Podluží v lidové písni*. V Brně: Muzejní a vlastivědná společnost, 1988, s. 249.

³⁷ PETRŮ, Jura a František SYNEK. *Slovácká svatba na kyjovském Dolňácku*. Praha: Folklorní sdružení České republiky, 1995, s. 152.

³⁸ BROUČEK, Stanislav a JERÁBEK, Richard. *Lidová kultura – Národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska. 2. svazek, Věcná část*. Praha: Mladá fronta, 2007, s. 539. ISBN 978-80-204-1450-2.

³⁹ Tamtéž, 542

Smrt se vynášela za vesnici, kde se buď hodila do řeky nebo zapálila. Tato scéna probíhala za doprovodu různých písní a říkadel. *Smrtolenko milá, kdes tak dlouho byla; Neseme Morenu navrchu zdobenú.*

2.1 Sběratelé lidových písní

Za prvního sběratele na Moravě považujeme Josefa Heřmana Agapita Gallaše, ten v roce 1813 vydal svou sbírku *Múza Moravská*.⁴⁰

Kapitola je zaměřena na sběratele lidových písní, kteří jsou na Slovácku nejznámější.

František Sušil

František Sušil je jednou z nejvýznamnějších osobností náboženského a vlasteneckého života na Moravě v druhé třetině 19. století. Narodil se v roce 1804 v Rousínově. Působil jako kněz, teolog, pedagog a sběratel.

První podnět ke sběru písní dal Sušilovi František Ladislav Čelakovský v roce 1824, u této činnosti zůstal až do konce svého života. Nejdříve zapisoval písně v terénu, později měl jako učitel čas pouze o prázdninách, kdy měli potenciální zpěváci mnoho práce na svých polnostech. Pro sběr písní tedy poté využíval spíše pohostinství nebo vesnické farnosti. Sušil sbíral nápěvy po celé Moravě, avšak nejvíce písní zapsal na Brněnsku a Slovácku.⁴¹ Jeho dílo je dodnes vysoce ceněno a v padesátých letech minulého století vyšlo v moderní kompletní edici.

František Bartoš

Dalším významným sběratelem lidových písní působícím na Slovácku je František Bartoš. Narodil se v roce 1837 v Mladcové u Zlína. Po studiu na Filosofické fakultě ve Vídni působil jako učitel ve Strážnici, Olomouci, Těšíně a Brně.⁴²

⁴⁰ PECHÁČEK, Stanislav. *Lidová píseň a sborová tvorba*. Praha: Karolinum, 2010, s. 22. ISBN 978-80-246-1830-2.

⁴¹ JAN, Libor a Václav ŠTĚPÁNEK. *Pocta P. Františku Sušilovi*. Brno, 2018, s. 12-17.

⁴² HÝSEK, Miloslav. *Památce Františka Bartoše*. Zlín: Městská rada, 1937, s. 9.

První kontakt s hudbou měl Bartoš již v dětství, kdy jako mladý hoch trávil mnoho času v hospodě svého otce. Zde mohl vidět návštěvníky, jak zpívají a tančí. Zároveň se často zúčastňoval vesnických obyčejů a hrál divadlo.⁴³

Moravským národopisem se začal Bartoš zabývat v roce 1877. V rámci své sběratelské činnosti vydal Bartoš tři sbírky moravských a slezských písní. Jeho dílo je charakteristické tím, že je „jednotné, vyvěrajíc z této lásky k národu a lidu, ale při své jednotnosti přece rozmanité.“⁴⁴

Dalším zajímavým specifikem je to, že František Bartoš byl sběratelem a jazykovědcem zároveň.

Jan Poláček

Jan Poláček se narodil v roce 1896 v Jaroměřicích nad Rokytnou do muzikální rodiny. Ta se záhy přestěhovala do Strážnice, kde vystudoval gymnázium. Po maturitě v roce 1915 odešel Poláček do Vídně, následně však vystudoval Právnickou fakultu v Praze.⁴⁵

Štěpánek⁴⁶ uvádí, že se v pražském prostředí velice rychle zorientoval a přidal se do Slováckého krúžku, kde dle svých slov udržoval hudbu a zpěv. Po přestěhování se na Moravu vstoupil do Slováckého krúžku v Brně, který je pro něj druhým domovem.

Profesně působil ve Strážnici, Uherském Hradišti a Brně. Věnoval se sběru slováckých písniček, avšak po odchodu do předčasného důchodu se v roce 1950 odstěhoval do Prostějova. Zde sbíral hanácké písně, jimž se do té doby nikdo tak intenzivně nevěnoval. Zemřel roku 1968 v Prostějově.

Poláček je autorem souboru několika zpěvníků „*Slovácké písničky I.-VII.*“. Tyto písně jsou zapsány pomocí notového zápisu s textem v příslušném dialektu. V pozdějším věku vydal rovněž dva díly zpěvníků s písněmi z Hané. Jeho syn, Jan Poláček ml., vydal po smrti otce ještě třetí díl. Poláčkovy sbírky jsou i dnes velmi ceněné a používají je téměř všichni, kteří se zajímají o slováckou lidovou píseň.⁴⁷

⁴³ HÝSEK, Miloslav. *Památce Františka Bartoše*. Zlín: Městská rada, 1937, s. 10.

⁴⁴ Tamtéž, s. 13-15

⁴⁵ ŠTĚPÁNEK, Václav. In: *Jan Poláček: sběratel lidových písní*. Olomouc: Folklorum, 2018, s. 8-9. ISBN 978-80-907168-2-7.

⁴⁶ Tamtéž

⁴⁷ Tamtéž, s. 40

Každý ze tří uvedených sběratelů je svojí pracovní metodou specifický. Nelze říci, že by existoval nějaký základní model zápisu písní, který by se postupně zdokonaloval. Každý z nich si vytvářel vlastní pravidla. Jistým problémem je atribuce jednotlivých písní, která není vedena jednotně. Někdy je uvedena přímo lokalita,⁴⁸ jindy ale jen její okolí či obecně slovácká podoblast.

2.2 Zpěvníky

Písňové sběry vznikaly s úsilím zaznamenat lidové písně zejména od obyvatel venkova. Mají za úkol naučit lid vážit si lidového hudebního umění.⁴⁹ Zpěvníky, které jsou nejpoužívanějším zdrojem slováckých nápěvů v dnešní době, jsou uvedeny v následující textu.

Moravské národní písně s nápěvy do textu vřaděnými

Nejznámější moravská sbírka obsahuje okolo 800 písní, které jsou rozděleny podle zpěvních příležitostí. Zapsané jsou jednohlasně. Zajímavostí je, že autor František Sušil nezapsal všechny písně, které se již nacházejí ve sbírce Erbenové.⁵⁰

Nové národní písně moravské s nápěvy do textu vřaděnými

František Bartoš, jakožto autor ve své sbírce, doplňuje sbírku Františka Sušila, a to zejména o písně z jeho domoviny. Dále pak o písně z moravského Valašska, Brněnska a Břeclavska, které získal od Antonína Novotného.⁵¹

Písně jsou v obsahu rozděleny do sedmi kategorií, které obsahují např. Slovácké písně ze Zlínska, Slovácké písně od Břeclavi, ale třeba také Vánoční koledy z Nového Hrozenkova.

Slovácké písničky

Jedná se o sbírku sedmi zpěvníků obsahující přes 1600 písní z Moravského Slovácka. U každé jednotlivé písně je zapsáno, z jaké části Slovácka pochází. Písně jsou zapsány jednohlasně, dále je uvedeno, v jakém rytmu se mají zpívat. Pakliže se jedná o píseň taneční, jako např. verbuňk, sedlácká, skočná apod., pak jsou tance pod daným názvem písně zapsány.

⁴⁸ Ani to ale není vždy spolehlivé, protože např. F. Sušil si zval zpěváky na faru a uvedl pak jako místo farní obec, byť zpěvák mohl být z jiné vesnice ve farnosti.

⁴⁹ KUNČ, Jan. *Slovácké jednohlasé písně*. 2. vyd. Moravská Ostrava: Perout, 1918, s.6.

⁵⁰ SUŠIL, František. *Moravské národní písně s nápěvy do textu vřaděnými* 2. vyd. Brno: K. Winiker, 1860, s. 4-5.

⁵¹ BARTOŠ, František. *Nové národní písně moravské s nápěvy do textu vřaděnými*. Brno: K. Winiker, 1882, s. 2.

Ve zpěvnících se objevují termíny jako: volně, velmi táhle, dlouze, mírně, svižně – rázně, ty jsou skvělým pomocníkem pro přesnou interpretaci slováckých písní. Zaznamenal a uspořádal je Jan Poláček.⁵²

Horňácký zpěvník sedláckých

Zpěvník horňáckých sedláckých je první zpěvník obsahující přes 800 písní, jež se zpívaly v obcích spadajících pod Horňácko. Tato sbírka je určena zejména zpěvákům a tanečnickům sedlácké, taktéž by měla být obohacením horňácké lidové hudby.⁵³ Autorem je Jaromír Miškeřík.

Zpíváme v Kyjově

Jedná se o výběr písní kyjovských, které jsou zpívány v mužském sboru Slováckého souboru Kyjov v letech 1985 až 1994.⁵⁴

Často se zde objevují písně určené pro tanec, např. skočná, jež je tancem typickým pro Kyjovsko. U každé písně je vysvětlení, při jaké příležitosti se zpívá nebo z jaké obce pochází. Písně uspořádal Jiří Petruš, jehož cimbálová muzika se řadí mezi nejvýznamnější na Kyjovsku.

Zpěvy moravských kopaničářů

Pro Moravské Kopenice je významná právě tato sbírka Josefa Černíka. Obsahuje písně „Kopaničářů“, kteří jsou lidmi chudými, avšak zpěvu a hudby milovnými.⁵⁵ Písně jsou zapsány jednohlasně a je jich okolo sta. Na konci zpěvníku jsou překlady z nářečí, jež se v písních objevuje.

Současní interpreti pracují s písňovými sbírkami od těch nejstarších až po ty současné. V některých případech jde vlastně o rekonstrukce písní, které již nebyly „živé“. Zajímavý

⁵² POLÁČEK, Jan. *Slovácké písničky*: sbírka jednohlasých lidových písní. Praha: Orbis, 1951. s. 154.

⁵³ MIŠKEŘÍK, Jarek. *Horňácký zpěvník sedláckých*. Velká nad Veličkou: Obec Velká nad Veličkou, 2010, s. 8. ISBN 978-80-7326-180-1.

⁵⁴ PETRŮ, Jiří. *Zpíváme v Kyjově: lidové písně*. Brno: Vydavatelství AGM, 1995, s. 3. ISBN 80-900594-7-3.

⁵⁵ ČERNÍK, Josef. *Zpěvy moravských kopaničářů*. V Praze: J. Otto, 1908, s. 5

přístup projevil Jiří Pavlica, který písňě dosud živé doplnil písňemi dávno zapomenutými z tzv. Guberniální sbírky a tři další v obdobném stylu složil. Jde o gramodesku *Byla vojna byla*.⁵⁶

2.3 Doprovodné uskupení lidových písni

Lidoví muzikanti byli převážně samouky, učili se od starších muzikantů a postupně se začleňovali do kapel. Od druhé poloviny 19. století však hudební vzdělání rostlo a tím se zlepšovala i úroveň hráčů.⁵⁷

Historická uskupení

Do této skupiny řadíme nástrojová obsazení, která jsou dnes již překonaná a která se na lidových událostech uplatňovala v minulých dobách. Patří sem gajdošská muzika a štrajch.

Dudy (na Moravě také gajdy) patří k nejstarším a nejtypičtějším nástrojům lidové hudby.⁵⁸ Gajdy byly ještě v polovině 19. století dominantní jakožto hudební doprovod.⁵⁹ Gajdy a dvoje housle, to bylo celé uskupení gajdošské muziky. Nejvíce se používala pro domácí zpěv nebo k práci.⁶⁰ Dle pamětníků bylo doloženo, že na Hornácku byla gajdošská muzika téměř ve všech obcích.⁶¹ Nejvíce se dudy vyskytovaly na Brněnsku, Podluží a Hornácku.⁶² V druhé polovině 19. století toto uskupení zaniká, protože jsou gajdy pro svou zvukovou strnulost nahrazeny malým cimbálem nebo kontrabasem, příp. klarinetem.⁶³

Štrajch se provozoval ještě ve 20. letech 19. století. Jednalo se o 7 až 12 muzikantů. Tito muzikanti většinou uměli hrát na více nástrojů. Na nástroje strunné i na nástroje dechové.

⁵⁶ Osobní sdělení autora.

⁵⁷ UHLÍKOVÁ, Lucie. In: JANČÁŘ, Josef. *Lidová kultura na Moravě*. Strážnice: Ústav lidové kultury, 2000. Vlastivěda moravská, s. 298. ISBN 80-86156-31-1.

⁵⁸ Tamtéž, s. 292

⁵⁹ ČECH, Jaroslav. *O lidové písni, lidové instrumentální hudbě a jejím využití na lidových školách umění*. Brno: Krajský pedagogický ústav, 1969, s. 16

⁶⁰ JERÁBEK, Richard, FROLEC, Václav a HOLÝ, Dušan. Podluží: kniha o lidovém umění. Brno: Krajské nakladatelství, 1962, s. 144

⁶¹ PAJER, Jiří. *Čtení o Hornácku: dějiny, národopis, umění*. Strážnice: Etnos, 2013, s. 147. ISBN 978-80-904622-8-1.

⁶² UHLÍKOVÁ, Lucie. In: JANČÁŘ, Josef. *Lidová kultura na Moravě*. Strážnice: Ústav lidové kultury, 2000, s. 293. ISBN 80-86156-31-1.

⁶³ Tamtéž, s. 296

Zároveň muzikanti hrávali zpravidla přes den na dechové nástroje a večer přešli do tzv. štrajchového obsazení.⁶⁴ Někde se do štrajchového obsazení přecházelo přesně o půlnoci.⁶⁵ Uskupení obsahovalo dva houslisty, klarinety, kontrabas, trubku, někdy baskřídlovku a trombon.⁶⁶

Štrajch postupně mizí v padesátých letech 20. století. Znamou štrajchovou kapelou byla např. Zbořilova kapela z Milotic nebo Juráčkova dechovka z Týnce.⁶⁷

Dechová hudba

Dechová hudba, jak ji známe dnes v prostředí Slovácka, má původ v tureckých pochodových kapelách. Na jižní Moravě má své nezastupitelné místo především v průvodech a tanečních zábavách. Při těchto příležitostech interpretuje dechová hudba jak písně umělé, tak i ty lidové.

Její největší rozmach řadíme do sedmdesátých let 19. století.⁶⁸ Nejvíce zejména na Dolňácku, na Hornácku naopak nejméně.⁶⁹

Melodii lidové písně hrají v dechové kapele křídlovky a baskřídlovky. Křídlovka je kóničtější varianta klasické trubky a je laděná in B. Baskřídlovka zní o oktávu níže než křídlovka a rozsah má porovnatelný s pozounem. První baskřídlovku označujeme jako tenor, jeho part se zapisuje v houslovém klíči a v ladění in B. Druhou baskřídlovku (označovaný jako baryton) zapisujeme v basovém klíči a v ladění in C. Křídlovky a baskřídlovky se v předvedení lidového dvojhlasu po jednotlivých repetičích střídají. Melodickou sekci vhodně uzavírá první trubka, tzv. obligát. Jeho part je sestaven z akordických vyhrávek a třetích hlasů.

Doprovodná sekce sestává z doprovodných trumpet a trombonů, dále zde je tuba a bicí souprava. Doprovodné trumpety bývají laděné in B či in Es a hrají příznávky. Trombonů

⁶⁴ JEŘÁBEK, Richard, FROLEC, Václav a HOLÝ, Dušan. *Podluží: kniha o lidovém umění*. Brno: Krajské nakladatelství, 1962, s. 144

⁶⁵ UHLÍKOVÁ, Lucie. In: JANČÁŘ, Josef. *Lidová kultura na Moravě*. Strážnice: Ústav lidové kultury, 2000, s. 300. ISBN 80-86156-31-1.

⁶⁶ JEŘÁBEK, Richard, FROLEC, Václav a HOLÝ, Dušan. *Podluží: kniha o lidovém umění*. Brno: Krajské nakladatelství, 1962, s. 144

⁶⁷ UHLÍKOVÁ, Lucie. In: JANČÁŘ, Josef. *Lidová kultura na Moravě*. Strážnice: Ústav lidové kultury, 2000, s. 300. ISBN 80-86156-31-1.

⁶⁸ UHLÍKOVÁ, Lucie. In: JANČÁŘ, Josef. *Lidová kultura na Moravě*. Strážnice: Ústav lidové kultury, 2000, s. 299. ISBN 80-86156-31-1.

⁶⁹ ČECH, Jaroslav. *O lidové písni, lidové instrumentální hudbě a jejím využití na lidových školách umění*. Brno: Krajský pedagogický ústav, 1969, s. 16

se užívá snížcových i pístových (tzv. bastrumpeta). Úloha trombonu v dechové hudbě je dvojí. Zaprvé, tzv. trombon melodický, doplňuje o třetí hlas baskřídlovky a zadruhé duplikuje basové figury tuby. Vedle melodického trombonu máme trombon doprovodný, hrající příznávky spolu s doprovodnými trumpetami.

Tuba představuje basovou sekci kapely. Používá se tuba laděná in B nebo in F, notový zápis je však vždy in C. Standartní basový doprovod může být vhodně ozvláštněn basovými figurami, jejich podoba je však (u lidových písní) determinována invencí tubisty.

Bicí souprava pro dechovou hudbu sestává z basového bubnu, bubínku (snare) a různého počtu činelů – crash, hi-hat, splash apod. Rytmicky bicí souprava podporuje doprovodné trumpety (bubínek hraje příznávku) i tubu (těžké doby zajišťuje basový buben).

Poněkud zvláštní postavení v dechové hudbě mají klarinety. Původně se jednalo jen o další z nástrojů, které předkládaly lidový dvojhlas. Part prvního klarinetu je zapsán in Es, hrává jej tedy Es klarinet. Druhý klarinet je laděn in B. Postupně, především s umělou tvorbou předních moravských autorů (B. Kameník, rod Maňasů, J. Slabák.), se úloha klarinetů převedla do pozice spíše koloraturní – užívá se řady trylků a nátrylů. Hra je velice technická, užívají se především stupnicové postupy.

Celou kapelu uzavírá sekce pěvecká. Kompletní pěveckou sestavu tvoří čtyři hlasy – dva mužské (tenor, baryton) a dva ženské (soprán, alt). Vhodně se střídají zpěváci se zpěvačkami v implikaci na genderový charakter textu.

Mezi nejznámější slovácké dechové kapely řadíme: Místříňanku, Túfaranku, Šardičanku, Šohajku, Straňanku a řadu dalších.

Cimbálová muzika

Cimbálová muzika (nebo také cimbálka) je jedním z nejoblíbenějších hudebních uskupení na Slovácku.⁷⁰

Primáš je houslista, který hraje hlavní melodii neboli první hlas lidového dvojhlasu. Melodii doplňuje a koloruje o různé trylky, nátryly a jiné ozdoby. Tyto jsou typické právě

⁷⁰ ESTERKA, František a Vladimír ONDRUŠ. *Dolní Bojanovice: publikace k 800. výročí první písemné zprávy o trvání obce Dolní Bojanovice*. Dolní Bojanovice: Obecní úřad Dolní Bojanovice, 1996, s. 106.

pro cimbálové muziky. Primáš je jakýmsi vedoucím celého uskupení, vybírá písně, tóniny, určuje dynamiku.⁷¹ Důležitá je i jeho improvizace.

Tercáš je taktéž houslista. Jak již z názvu vyplývá, hraje druhé housle neboli terce. Druhé hlasy jsou ve většině ve vztahu k hlasu prvnímu tercie a sexty. Tercáš na rozdíl od primáše hraje pouze melodii, melodické ozdoby hraje zřídka, avšak měl by být na stejné technické úrovni jako primáš.⁷²

V cimbálové muzice se setkáme s klarinetem, který je laděný in B. Jedná se o nejpoužívanější ladění. Klarinet imituje první housle a taktéž přidává melodické ozdoby, pro klarinetové party jsou typické běhy a rychlé vyhrávky.⁷³

Kontráš hrává zejména na violu, můžeme se setkat i s houslovým kontrem.⁷⁴ Kontráš na rozdíl od houslistů nadržuje housle pod bradou, ale má je pouze kolmě opřené o hrudník. Pokud kontráš hraje na violu, využívá zejména strun C a G, na které hraje doprovodné tóny, dvojhmaty. V rychlejším tempu hrají kontry akcent na lehkou dobu.

Kontrabasista hraje základní tóny harmonických funkcí, na rozdíl od kontráše dává při rychlém tempu akcent na dobu těžkou.

Hráč na cimbál má za úlohu harmonizovat melodii. Při pomalé melodii hraje rozložené akordy. V rychlejším tempu pak hraje dvojjzvuky nebo různé akordické běhy. Cimbalista je podstatným členem celého souboru, jak již vyplývá z názvu, zejména díky své barvě hlasu a jedinečnému stylu hry. Cimbál patří mezi nejvýraznější lidové nástroje na našem území.⁷⁵

Zatímco štrajchová muzika v podstatě na přelomu 19. a 20. století (gajdošská již dříve) vymizela, pro dechovou tehdy nastalo období prudkého rozmachu. Hudecká, resp. cimbálová muzika přežila v největší míře na Horňácku a sousedním Strážnicku, aby se částečně již za první republiky a poté především po 2. světové válce revitalizovala a dnes lze množství

⁷¹ ČECH, Jaroslav. *O lidové písni, lidové instrumentální hudbě a jejím využití na lidových školách umění*. Brno: Krajský pedagogický ústav, 1969, s. 22

⁷² Tamtéž

⁷³ OBDRŽÁLKOVÁ, Ludmila. *Hudební doprovod lidových písní na Slovácku*. Brno, 2014, s. 31. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Miloš ŠMERDA

⁷⁴ ČECH, Jaroslav. *O lidové písni, lidové instrumentální hudbě a jejím využití na lidových školách umění*. Brno: Krajský pedagogický ústav, 1969, s. 22

⁷⁵ Tamtéž, s. 18

těchto hudeb na Slovácku označit za impozantní. Nežřídka jde o projev posílení výchovy mladých adeptů v lidových školách a osobní příklad starších muzikantů.

Lidová píseň na Slovácku je velmi rozmanitá, ačkoliv se rozkládá na velmi malém území v poměru celé ČR. Zkoumaný region vykazuje velkou míru variabilnosti a svým způsobem i výjimečností. Tradice se zde udržují, byť se v některých ohledech postupně modifikují.

3 Hudební charakteristika slovácké lidové písně

Tonalita

Tonalita je vztah tónů a akordů k jedné hlavní tónině v harmonickém a melodickém významu.

V Erbenově sbírce českých nápěvů, připadá 85 % na durovou tóninu a pouze 14 % je v tónině mollové. Otakar Hostinský, který tuto skutečnost propočítával z více písní, dospěl k názoru, že písní českých je 91,5 % durových a pouze 8,5 % mollových. Oproti tomu u moravských (slováckých) písní lze jako vzorek využít Sušilovu sbírku, kde je poměr 40 % v dur a 50 % v moll, zbylých 10 % tvoří písně kombinované se starými stupnicemi.⁷⁶

Modalita

Modalita je hierarchické uspořádání tónového materiálu založené na církevních modech.

Velmi často se hovoří, že lidové písně vznikaly církevním vlivem, avšak přesné důkazy nejsou nikde uvedeny.

„Zpravidla však poukazováno jen na vlivy církevní: jako by lid na Moravě a též na Slovensku dosud měl v sluchu staré církevní tóniny. Máme-li na zřeteli právě nápěvy slovenské, těžko arciť spráteliti se s názorem uvedeným. Není proň odnikud důkazů – ani z nápěvů samotných, ani z historie.“⁷⁷

Nápěvy slovenskými myslí autor slovácké, kniha nese název Moravské Slovensko a o Slovácku se zde hovoří jako o Slovensku. Při zabývání se lidovou písní na Slovácku, jsem se mnohdy s církevními stupnicemi setkala.

Rytmus a metrum

Již Leoš Janáček ustanovil za osobitý znak moravské písně i tzv. ščasovky. Jedná se o rychle plynoucí rytmus, dodávající písní život a charakteristické napětí.⁷⁸ Ščasovky

⁷⁶ ROKYTA, Jan, Luděk ZENKL a Ivo STOLAŘÍK. *Jak zpívat lidové písně*. Ostrava: Krajské kulturní středisko, 1990, s.22. ISBN 80-85029-13-8.

⁷⁷ ČERNÍK, Josef. Hudební umění. In: HÚSEK, Jan, NIEDERLE, Lubor. *Moravské Slovensko*. 2. vyd. Praha: Národopisná společnost československá, 1923. s. 616. Národopis lidu československého.

⁷⁸ JANÁČEK, Leoš, VYSLOUŽIL, Jiří. *O lidové písni a lidové hudbě: dokumenty a studie*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1955, s. 393.

můžeme chápat jako odraz zpěvákova duševního rozpoložení. „*V písni lidové jest veskrze jeden příznak sčasovací: cítíte v něm duši každého slova.*“⁷⁹

V moravské rytmice dominují takty sudodobé (především dvoučtvrt'ové) třídobých písni je podstatně méně. V tomto ohledu spatřujeme rozdíl oproti písni českým, kde vévodí takt tříčtvrt'ový.⁸⁰

Na Slovácku se také často setkáváme se skupinami rytmicky nepravidelnými, jako jsou např. trioly nebo kvintoly.⁸¹

Vedle písni zasazených v taktovém systému je na Moravě velké množství písni volných, tzv. táhlic. Takovéto písni metrum postrádají a jejich rytmus vychází ze slova. Moravská agogika je zkrátka jedním z typických rysů lidové písni na Slovácku.⁸²

Melodie

Melodická linka slovácké písni disponuje především melodickými kroky a vhodné zpestření zajišťují neobvyklé skoky, např. zvětšená kvarta neboli lydická kvarta. Ta je typická zejména na Kopanicích.⁸³ Tím je melodika rozdílná od písni české, je založená na základním trojzvuku, s častým výskytem větších intervalů (tercie – oktáva) a je více chromaticky zabarvená.⁸⁴ Na Kopanicích jsou „*zastoupeny mollové nápěvy s velkou (dóorskou) sextou a mollové nápěvy bez citlivého tónu, tedy s malou septimou*“.⁸⁵

Mezi písni se zvětšenou kvartou řadíme např. *Za vodú, za vodú, za vodzičku, Koničky v maštali* z Kopanic nebo také Hornáckou písni *Ja, nejste tu prespolané sami*

⁷⁹ JAREŠ, Stanislav a Jaroslav SMOLKA. *Malá encyklopedie hudby*. Praha: Supraphon, 1983, s. 568

⁸⁰ ROKYTA, Jan, Luděk ZENKL a Ivo STOLAŘÍK. *Jak zpívat lidové písni*. Ostrava: Krajské kulturní středisko, 1990, s. 22-23. ISBN 80-85029-13-8.

⁸¹ TONCROVÁ, Marta. In: JANČÁŘ, Josef. *Lidová kultura na Moravě*. Strážnice: Ústav lidové kultury, 2000. s. 281. ISBN 80-86156-31-1.

⁸² ROKYTA, Jan, Luděk ZENKL a Ivo STOLAŘÍK. *Jak zpívat lidové písni*. Ostrava: Krajské kulturní středisko, 1990, s. 23. ISBN 80-85029-13-8.

⁸³ PLICKA, Karel. *Český zpěvník: 500 lidových písni českých, moravských a slezských*. Praha: Družstevní práce, 1940, s. 365

⁸⁴ ROKYTA, Jan, Luděk ZENKL a Ivo STOLAŘÍK. *Jak zpívat lidové písni*. Ostrava: Krajské kulturní středisko, 1990, s. 20. ISBN 80-85029-13-8.

⁸⁵ TONCROVÁ, Marta a Lucie UHLÍKOVÁ. *Písni z Kopanic ze zápisů Josefa Černíka*. Brno: Etnologický ústav Akademie věd České republiky, 2010, s. 22. ISBN 978-80-87112-38-0.

Ja, nejste tu prespolané sami

1. Ja, nejste tu prespolané sami,
aby ste nám před muzikú stáli,
já su synek že bych nebyl
já su synek z cuzích dědin
já su synek švarný.
2. Ja, hájíčku, ty zelený hájku,
nebójím sa tých velických stárkú,
ani stárkú, ani chase,
mám palášek, vysekám se
a uteču k hájku.

4 Leoš Janáček a moravská lidová poezie

4.1 Leoš Janáček

Leoš Janáček se narodil 3. července 1854 v Hukvaldech. V současné době je považován za jednoho z nejvýznamnějších hudebních skladatelů 20. století. Během svého života byl však vnímán spíše jako folklorista. Nejpodstatnější částí jeho umělecké činnosti jsou opery, kterých složil celkem devět. Jeho nejznámější operou je *Její pastorkyňa*, která díky svému ději odehrávajícímu se ve vesnickém prostředí rovněž vykazuje folklorní motivy.

Janáček působil v Praze, Lipsku, Vídni, ale především v Brně, kde v roce 1919 založil konzervatoř. Zemřel 12. srpna 1928 v ostravské nemocnici na zápal plic.

4.2 Leoš Janáček a lidová píseň

Janáčkův vztah k folkloru předurčovalo již samotné místo narození. „*Osada Hukvaldy a její okolí náležely k oblastem s velmi živou tradiční kulturou a personální prolnutí interpretů při liturgických a lidových slavnostech lze předpokládat*“⁸⁶

V roce 1870 navštívil Janáček svého strýce ve Vnorovech na Slovácku. Tady se poprvé setkal s lidovou hudbou.⁸⁷ Svůj hudební talent začal Janáček rozvíjet díky zpěvu a hře na klavír, od jedenácti let pokračoval v brněnském klášteře, kde na něj měl významný vliv jeho učitel Pavel Křížkovský.

V letech 1886-1902 učil Janáček na brněnském gymnáziu, kde měl možnost kromě umělých písní pěstovat i lidové.⁸⁸ Se svými žáky tedy zpíval české, moravské i slovenské písně, repertoár přizpůsoboval danému ročnímu období, tedy na podzim písně dožínkové a v adventu koledy.

Ve spolupráci s Františkem Bartošem vydal Janáček v roce 1890 sbírku *Kytice z národních písní moravských*.

Janáčkovu pojetí lidové písně je specifické a originální. Zajímal jej totiž spád lidské řeči, zabýval se studiem lidové mluvy a zaznamenával tzv. *nápěvky mluvy*. Ty sledoval v různých koutech naší země a u rozličných typů lidí. Zároveň považoval za důležité zachytit vlivy působící na jednotlivé nápěvky, aby byl jejich charakter co nejdůvěrněji zapsaný. Leoše Janáčka radíme jako prvního hudebního teoretika moravské lidové písně.⁸⁹

4.3 Moravská lidová poezie v písních

Jedná se o podstatnou sbírku Leoše Janáčka. Vznikla v roce 1908 a její součástí je 53 moravských lidových písní s klavírním doprovodem. Ten by dle jeho vlastních slov měl být

⁸⁶ PROCHÁZKOVÁ, Jarmila. *Janáčkovy záznamy hudebního a tanečního folkloru*. I, Komentáře. Praha: Etnologický ústav Akademie věd ČR, 2006. s. 25. ISBN 80-85010-87-9.

⁸⁷ ŠEMOROVÁ, Lenka. *Janáček a lidová píseň na Březové*. Brno, 2015, s. 12. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Vedoucí práce Jiří Zahrádka

⁸⁸ Tamtéž, s. 28

⁸⁹ HOFERKOVÁ, Marie. *Lidová píseň na Uherskohradištsku*. Olomouc, 2019, s. 18. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Lenka Kružíková

pravdivý a původní. Můžeme zde najít písně plesové, vrtěné nebo tzv. lašský tanec starodávný. Ostatní písně jsou rázu milostného, baladického, elegického i vojenského.⁹⁰

Janáček studoval ze sbírek Erbena a Sušila, ale i také v terénu. Původní vydání neslo název *Kytice* a obsahovalo 174 písní, vydal je společně s Františkem Bartošem v roce 1890.⁹¹

Autor se snažil v klavírním doprovodu co možná nejvíce napodobit doprovod lidový, např. v písních *Péřečko*, *Rozmarýn*, *Jindy a nyní* a *Bolavá hlava* napodobuje hru na cimbál.⁹²

4.4 Analýza písní

V rámci svého bakalářského koncertu jsem si vybrala pět písní, jež jsou v Janáčkově sbírce *Moravská lidová poezie v písních*. Tři z těchto písní jsou slovácké. „V Janáčkově uměleckém vztahu k lidové písni nastává značný obrat roku 1875, kdy poznává z autopsie lidovou hudbu na Slovácku“.⁹³ Proto se domnívám, že se jedná o jedny z nejkrásnějších písní v celé sbírce. *Moravská lidová poezie v písních* však obsahuje i mnoho dalších slováckých melodií, jako jsou např. *Láska*, *Belegrad*, *Záře od milého*, *Milenec vrah*. Janáček téměř u všech záznamů zvolil svůj vlastní název pro danou píseň.

U třech vybraných nápěvů jsem provedla analýzu slováckých písní, kterými se Janáček inspiroval ve své sbírce.

První z nich je *Stojí šohaj*.

1. Stojí šohaj pod naším okénkem,

⁹⁰ ŠTĚDRONĚ, Bohumír. In: JANÁČEK, Leoš. *Moravská lidová poezie v písních: Mährische Volkspoesie in Liedern*. 5. vyd. Praha: Bärenreiter Praha, 2013. ISBN 979-0-2601-0599-7.

⁹¹ Tamtéž

⁹² Tamtéž

⁹³ JANÁČEK, Leoš, VYSLOUŽIL, Jiří. *O lidové písni a lidové hudbě: dokumenty a studie*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1955, s. 12.

ťuká na mňa svým zlatým prsténkem,
pusťte ňa ven, má mamičko dobrá,
pujdu k němu na dvě na tři slova.

2. Má mamičko, prosím vás pro Boha,
už sem mu aj pérečko uvila,
jak mu svědčí za jeho klobúčkem,
jak mé líčko s jeho pravým líčkem.

Stojí šohaj pod naším okénkem – tak začíná text písně Leoše Janáčka s názvem *Péřečko*. Na Slovácku, a to zejména na Podluží v Průšánkách, je známá právě pod tímto začínajícím textem. Tuto podlužáckou píseň můžeme vidět ve sbírce Dr. Poláčka „Slovácké píesničky“.

Dle slov můžeme jednoznačně určit, že píseň je určena k dívčímu přednesu. Také z textu můžeme vyčíst, že se nejspíš jedná o píseň milostnou, neb dívka prosí mamičku, aby se mohla sejít se svým milým. Otázkou by mohlo být, co stojí za zmíněným slovem „péřečko“. Jde ale o ozdobu, jež se vila a dávala chlapcům za klobouk.

Píseň lze rozdělit do čtyř třítaktových frází. Úvodní fráze začíná v tónině e moll a melodie začíná na tónice (tón e^1). V první frázi nápěv opíše melodický oblouk vzhůru k dominantě a zpět na tóniku. Druhou frází nápěv moduluje prostřednictvím tóninového skoku do tóniny h moll. I zde spatřujeme obdobný melodický oblouk, jako ve frázi první, nicméně v rozsahu čtyř tónů namísto pěti. V tónině h moll zůstáváme i v průběhu fráze třetí (svědčí o tom výskyt tónů cis). Na jejím konci se prostřednictvím akordu H7 dostáváme zpět do tóniny e moll. Poslední fráze je obdobou první fráze. Pouze v jejím prvním taktu je melodie jiná. Nápěv nemá jediný vrchol, dvakrát se zde vyskytuje nejvyšší tón e^2 (takty 5 a 7). Rozsah písně je jedna oktáva.

Muzikanti, co děláte?

1. [:Muzikanti co děláte:]
[:šak máte husle a nehráte.:]
2. [:Zahrajte ně na husličky,:]
[:a rozveslte ty družičky.:]
3. [:Zahrejte ně na cimbále, :]
[:nech moja milá veselá je.:]
4. [:Zahrajte ně na tú basu,:]
[:a rozveselte všecku chasu.:]

Píseň, jejíž zápis byl pořízen ve městě Slavkov u Brna sice nespadá přímo pod Slovácko, ale Poláček ve své sbírce jako původ písně uvádí Kyjovsko. Můžeme tedy říci, že se tato píseň zpívala i na Slovácku.

Dle třetí sloky můžeme určit, že její přednes je určen spíše mužům, který žádá muzikanty, aby svým hraním a nástroji rozveselili publikum. Jedná se o svižnou píseň ve 2/4 taktu.

Nápěv pracuje se dvěma motivy. Charakteristická je zde jejich rytmická stránka. První motiv začíná čistou kvartou, což celé písni dodává osobitý zážitek. Motiv se nejprve zavede ve třech taktech a následně se zopakuje v dílčí diminuci. Následuje druhý motiv, rovněž ve třech taktech, poté se znovu zopakuje, tentokrát v dílčí augmentaci.

Píseň začíná v tónině a moll a hned ve třetím taktu moduluje do tóniny paralelní, tedy do C dur. Zavedením druhého motivu se píseň vrací zpět do tóniny a moll. První tón celé písně

e^1 je zároveň spodní vrchol. Nejvyšším tónem je c^2 , vyskytující se v melodii dvakrát (takty 6 a 9). Celkový rozsah nápěvu je jedna oktáva.

Zelené sem sela

1. Zelené sem sela,
červené mi schodí,
[:pověz mi synečku,
kdo tebe rozvodí.:]
2. Rozvodí, rozvodí
celá má rodina,
[:že si ty chudobnej
maměnky děvčina.:]
3. Nedaj, Bože, nedaj
fialence rozkvést,
[:nedaj sa, synečku,
od cérečky rozvést.:]
4. Šak já nedám, nedám,
ani nerozvedú,
[:dokud' já, cérečko,
dokud' já živ budu.:]

Slovácká píseň *Zelené sem sela* je téměř shodná s písní *Stálost'*, kterou známe od Leoše Janáčka⁹⁴. Ze slov písně lze určit, že se jedná o dialog dívky a chlapce. I tuto píseň bychom mohli zařadit do písní milostných. Na začátku příběhu se dozvídáme, že rodina chlapce

⁹⁴ JANÁČEK, Leoš. *Moravská lidová poesie v písních: Mährische Volkspoesie in Liedern*. 5. vyd. Praha: Bärenreiter Praha, 2013. 59 s. ISBN 979-0-2601-0599-7.

nesvoluje jeho milostnému vztahu s dívkou z chudých poměrů. Dívka proto prosí Boha, aby o svého milého nepřišla. Na konci textu mládenec však milou ujišťuje, že jejich lásce nikdo nezabrání.

Píseň začíná v tónině g moll. Možnost harmonizace druhého motivu je zde dvojitá. Po celou dobu lze zůstat v tónině g moll anebo tóninovým skokem přejít na třetí stupeň (B dur) a přes vyskytující se *fis* (citlivý tón) přejít zpět do g moll. Tato harmonizace je typická právě pro cimbálové muziky, které hrají tyto lidové písně. Rozsah písně je 7 tónů.

Závěr

Lidová píseň na Slovácku je velmi rozmanitá, ačkoliv se rozkládá na velmi malém území v poměru celé ČR. Zkoumaný region vykazuje velkou míru variabilnosti a svým způsobem i výjimečností. Tradice se zde udržují, byť se v některých ohledech postupně modifikují.

Slovácké písně lze rozdělit na několik kategorií. Nejpočetnější skupinou jsou písně milostné. Milostná tematika se objevuje i v písních svatebních, k vrtěné a dalších. Nynější doprovodné uskupení lidových písní na Slovácku tvoří hudba dechová a cimbálová. Tyto uskupení nahradily muziku gajdošskou a tzv. štrajch.

Lidové písně na Slovácku sbíralo mnoho sběratelů a nejčastěji se hovoří o Františku Sušilovi, Františku Bartošovi a Janu Poláčkovi, ti po sobě zanechali hodnotné dílo v rámci zpěvníků.

Při zabývání se tonalitou se ukázalo, že durová a mollová diatonika je u slováckých písní zastoupena téměř rovnoměrně, zatímco u českých silně převažuje diatonika durová. Na Slovácku a zejména na Hornácku a Starohrozenkovsku se vyskytují tzv. církevní tóniny, které bychom např. v písních českých hledali zřídka.

Z hudební analýzy je patrné, že slovácké písně byly přínosné v tvorbě Leoše Janáčka.

Slovácká lidová píseň je cenné nehmotné kulturní dědictví národa, pro svou barevnost a melodiku je oblíbená a populární nejen v oblastech, ze kterých vzešla. Má smysl se jí věnovat a rozvíjet, prezentovat v zahraničí, a především uchovávat pro další generace, které ji budou dále šířit.

Ve velké míře fungují po celém Slovácku dětské folklorní soubory, na mnohých základních uměleckých školách jsou založeny dětské cimbálové muziky. Lidová píseň je součástí hodin hudební výchovy. I já, jako nadšená zpěvačka moravských lidových písní bych chtěla předávat tuto kulturu dál při svých budoucích hudebních hodinách, ať už zpěvu či hudební nauky.

Seznam literatury

BARTOŠ, František. *Nové národní písně moravské s nápěvy do textu vřaděnými*. Brno: K. Winiker, 1882. 196 s.

BROUČEK, Stanislav a JEŘÁBEK, Richard. *Lidová kultura – Národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska. 2. svazek, Věcná část*. Praha: Mladá fronta, 2007. 634 s. ISBN 978-80-204-1450-2.

BROUČEK, Stanislav a JEŘÁBEK, Richard. *Lidová kultura – Národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska. 3. svazek, Věcná část*. Praha: Mladá fronta, 2007. 643–1298 s. ISBN 978-80-204-1713-8.

ČECH, Jaroslav. *O lidové písni, lidové instrumentální hudbě a jejím využití na lidových školách umění*. Brno: Krajský pedagogický ústav, 1969. 38 s.

ČERNÍK, Josef. *Záleské písně z okolí Luhačovic*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, 1957. 299 s.

ČERNÍK, Josef. *Zpěvy moravských kopaničářů*. V Praze: J. Otto, 1908. 219 s.

ESTERKA, František a Vladimír ONDRUŠ. *Dolní Bojanovice: publikace k 800. výročí první písemné zprávy o trvání obce Dolní Bojanovice*. Dolní Bojanovice: Obecní úřad Dolní Bojanovice, 1996. 183 s.

HOFERKOVÁ, Marie. *Lidová píseň na Uherskohradištsku*. Olomouc, 2019. 56 s. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Lenka KRUŽÍKOVÁ

HRABALOVÁ, Olga. *Podluží v lidové písni*. V Brně: Muzejní a vlastivědná společnost, 1988. 411 s.

HÚSEK, Jan, NIEDERLE, Lubor. *Moravské Slovensko. 2. vyd.* Praha: Národopisná společ. československá, 1923. 886 s.

HÝSEK, Miloslav. *Památce Františka Bartoše*. Zlín: Městská rada, 1937. 63 s.

Jan Poláček: sběratel lidových písní. Olomouc: Folklorum, 2018. 69 s. ISBN 978-80-907168-2-7.

JANÁČEK, Leoš. *Moravská lidová poesie v písních: Mährische Volkspoesie in Liedern. 5. vyd.* Praha: Bärenreiter Praha, 2013. 59 s. ISBN 979-0-2601-0599-7.

- JANÁČEK, Leoš, VYSLOUŽIL, Jiří. *O lidové písni a lidové hudbě: dokumenty a studie*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1955. 661 s.
- JANČÁŘ, Josef. *Lidová kultura na Moravě*. Strážnice: Ústav lidové kultury, 2000. 373 s. Vlastivěda moravská. ISBN 80-86156-31-1.
- JAREŠ, Stanislav a Jaroslav SMOLKA. *Malá encyklopedie hudby*. Praha: Supraphon, 1983. 737 s.
- JEŘÁBEK, Richard, FROLEC, Václav a HOLÝ, Dušan. *Podluží: kniha o lidovém umění*. Brno: Krajské nakladatelství, 1962. 194 s.
- KOSÍK, Jan. *Fanoš Mikulecký: lidový hudební skladatel na Podluží*. Mikulčice: Obecní úřad Mikulčice, 2012. 375 s. ISBN 978-80-260-1782-0.
- KUNC, Jan. *Slovácké jednohlasé písně*. 2. vyd. Moravská Ostrava: Perout, 1918. 182 s.
- MIŠKERÍK, Jarek. *Horňácký zpěvník sedláckých*. Velká nad Veličkou: Obec Velká nad Veličkou, 2010. 512 s. ISBN 978-80-7326-180-1.
- PAJER, Jiří. *Čtení o Horňácku: dějiny, národopis, umění*. Strážnice: Etnos, 2013. 255 s. ISBN 978-80-904622-8-1.
- PAVLUŠ, Antonín. *Cimbálové muziky a osobnosti Kyjovska*. Brno, 2015. 29 s. Bakalářská práce. Janáčkova akademie múzických umění, Hudební fakulta. Vedoucí práce Miloš SCHNIERER
- PETRŮ, Jiří. *Zpíváme v Kyjově: lidové písně. I*. Brno: Vydavatelství AGM, 1995. 101 s. ISBN 80-900594-7-3.
- PETRŮ, Jura a František SYNEK. *Slovácká svatba na kyjovském Dolňácku*. Praha: Folklorní sdružení České republiky, 1995. s. 152.
- PECHÁČEK, Stanislav. *Lidová píseň a sborová tvorba*. Praha: Karolinum, 2010. 317 s. ISBN 978-80-246-1830-2.
- PLICKA, Karel. *Český zpěvník: 500 lidových písní českých, moravských a slezských*. Praha: Družstevní práce, 1940. 385 s.
- POLÁČEK, Jan. *Slovácké písničky: sbírka jednohlasých lidových písní*. Praha: Orbis, 1951. s. 154.

PROCHÁZKOVÁ, Jarmila. *Janáčkovy záznamy hudebního a tanečního folkloru. I*, Komentáře. Praha: Etnologický ústav Akademie věd ČR, 2006. 452 s. ISBN 80-85010-87-9.

OBDRŽÁLKOVÁ, Ludmila. *Hudební doprovod lidových písní na Slovácku*. Brno, 2014. 65 s. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Miloš ŠMERDA

ROKYTA, Jan, Luděk ZENKL a Ivo STOLAŘÍK. *Jak zpívat lidové písně*. Ostrava: Krajské kulturní středisko, 1990. 130 s. ISBN 80-85029-13-8.

SUŠIL, František. *Moravské národní písně s nápěvy do textu vřaděnými*. 2. vyd. Brno: K. Winiker, 1860. 800 s.

ŠEMOROVÁ, Lenka. *Janáček a lidová píseň na Březové*. Brno, 2015. 72 s. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Vedoucí práce Jiří ZAHŘÁDKA

TONCROVÁ, Marta a Lucie UHLÍKOVÁ. *Písně z Kopanic ze zápisů Josefa Černíka*. Brno: Etnologický ústav Akademie věd České republiky 2010. 430 s. ISBN 978-80-87112-38-0.

UHER, Jindřich. *Kam usedl pták*. Brno: Blok, 1977. 257 s.

VRKOČOVÁ, Ludmila. *Domovem hudby II*. Praha: Ludmila Vrkočová, 2011. 396 s. ISBN 978-80-901611-9-1.

Seznam příloh

Příloha A: Notový zápis Pérečko

Příloha B: Notový zápis Muzikanti

Příloha C: Notový zápis Zelené sem sela

19. Péřečko

Das Kränzlein

Adagio

Stó - ji šo - haj pod na - šim o - kén - kem, tu - ká na mňa
 1. Steht der Bur - sche un - ter uns - rem Fens - ter, klopf nach mir mit
 2. Müt - ter - chen, laßt mich zum Lieb - sten ge - hen, er soll ja mein

svým zla - tým prs - tén - kem: pu - ste ňa ven, má ma - mič - ko
 sei - nem gold - nen Ring - lein: Laßt, Müt - ter - chen, laßt mich zu ihm
 Blu - men - kränz - lein se - hen; will sei - nen Hut mit dem Kränz - lein

dob - rá, pů - jdu k ně - mu na dvě, na tři slo - va.
 ge - hen, will mei - nen Schatz auf drei Wor - te se - hen.
 schmük - ken und mei - ne Wang' an die sei - ne drük - ken.

rit.

Má mamičko, prosím vás pro Boha,
 už sem mu aj péřečko uvítá;
 jak mu svědčí za jeho klobúčkem,
 jak mé líčko s jeho pravým líčkem.

50. Muzikanti

Die Musikanten

Andante ♩

Mu - zi - kan - ti, co dè - lá - te, mu - zi - kan - ti,
 1. Mu - si - kan - ten, nim - mer schwei - get, Mu - si - kan - ten,
 2. Laßt die Gei - gen, froh er - klin - gen, laßt die Gei - gen
 3. Sollt auch auf dem Zim - bal spie - len, sollt auch auf dem
 4. Spielt mir auch auf den Bass - gei - gen, spielt mir auch auf
 5. Spie - let al - le oh - ne Pau - se, spie - let al - le

co dè - lá - te, aj, má - te hus - le a ne - hrá - te, aj, má - te
 nim - mer schweiget, hei, ihr habt Gei - gen, al - so gei - get, hei, ihr habt
 froh er - klin - gen, hei, daß die Mäd - chen lus - tig sin - gen, hei, daß die
 Zim - bal spie - len, froh soll sich mei - ne Lieb - ste füh - len, froh soll sich
 den Bass - gei - gen, spielt al - len Leu - ten auf zum Rei - gen, spielt al - len
 oh - ne Pau - se, spielt auf den Weg mir bis nach Hau - se, spielt auf den
 ois nach Hau - se, spielt auf den

hus - le a ne - hrá - te.
Gei - gen, al - so gei - get.
Mäd - chen lus - tig sin - gen.
mei - ne Lieb - ste fuh - len.
Leu - ten auf zum Rei - gen.
Weg mir bis nach Hau - se.

2. [: Zahréte mně na cimbále. :]
 [: ať moja milá veselá je. :]

4. [: Zahréte mně na tó basu. :]
 [: a rozveselte všecku chasu. :]

3. [: Zahréte mně na husličky. :]
 [: a rozveselte ty dróžičky. :]

5. [: Zahréte mně všeci spolu. :]
 [: a vyprovodte mně až domu. :]

16. Stálost'

Beständigkeit

Allegro

Ze - le - né sem se - řa, čer - ve - né
 1. Grü - nes hab' ich ge - sät, ro - tes kam
 2. Va - ter und Mut - ter auch hal - ten mich
 3. Veil - chen blüht al - le Jahr', nie - mand kann
 4. Nie - mand zwingt mich, mein Schatz, trau' mei - nem

mi scho - di, po - věz mi, sy - neč - ku,
 aus der Saat, sag mir, wer dich, Lieb - ster,
 fern von dir, weil du die Arm - ste in
 es ihm wehr'n, so zwingt auch dich kei - ner,
 treu - en Sinn, ich lass' dich nim - mer, so

kdo te - be roz - vo - di; po - věz mi, sy - neč - ku,
 mir so ent - frem - det hat, sag mir, wer dich, Lieb - ster,
 un - se - rem Dor - fe hier, weil du die Arm - ste in
 hast du mich wirk - lich gern, so zwingt auch dich kei - ner,
 lang' ich am Le - ben bin, ich lass' dich nim - mer, so

kdo te - be roz - vo - di.
 mír so ent - frem - det hat.
 un - se - rem Dor - fe hier.
 hast du mich wirk - lich gern.
 lang' ich am Le - ben bin.

P

Rozvodí, rozvodí
 celá má rodina,
 [: že si ty chudobnej
 maměnky děvčina. :]

Nedaj, Bože, nedaj,
 fialce rozkvést,
 [: nedaj sa, synečku,
 od cérečky rozvést. :]*)

Šak já nedám, nedám,
 ani nerozvedú,
 [: dokud já, cérečko,
 dokud já živ budu. :]

*) Jako nikdo nezabrání fialce rozkvést, tak ani ty si brániti nedej.